การออกแบบการเรียนรู้แบบ CBL เพื่อตอบโจทย์การสร้างครูอัตลักษณ์เชิงพื้นที่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาเดช อุปนันท์
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน,๒๕๖๔

แนวคิดหลัก

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) มีฐานรากมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) โดยมีเงื่อนไขการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการลงมือกระทำ (Active Process) ที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ความรู้ต่างๆ จะถูกสร้างด้วยตัวผู้เรียนเอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ร่วมกับข้อมูลหรือความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งประสบการณ์เดิมมาสร้างความหมายในการเรียนรู้ของตนเอง ประสบการณ์ของผู้เรียนจะถูกนำมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และจะมีผลโดยตรงต่อการสร้างความรู้ใหม่ แนวคิดใหม่หรือการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้จึงมักเป็นลักษณะที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากการร่วมมือกันแก้ปัญหา โดยมีหลักการพื้นฐานสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. สถานการณ์ปัญหา (Problem Based) มาจากพื้นฐานของ Cognitive Constructivism ของ เพียเจต์ ที่เชื่อว่า ถ้าผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา หรือที่เรียกว่า เกิดการเสียสมดุลทางปัญญา ผู้เรียนต้องพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญาหรือสกีมา (Schema) ให้เข้าสู่ภาวะสมดุล โดยการดูดซึมหรือการปรับโครงสร้างทางปัญญาสามารถที่จะสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาได้หรือเกิดการเรียนรู้ภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น สถานการณ์ปัญหาจะเป็นเสมือนประตูที่นำผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหา

๒. แหล่งเรียนรู้ (Resource) เป็นที่รวบรวมข้อมูลเนื้อหาสารสนเทศที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ เช่น ชุมชนการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ แหล่งสารสนเทศ เป็นต้น

๓. ฐานการช่วยเหลือ (Scaffolding) ซึ่งจะสนับสนุนผู้เรียนในการแก้ปัญหาหรือการเรียนรู้ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจการเรียนรู้ให้สำเร็จด้วยตัวเองได้ หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความพยายามในการเรียนรู้ โดยอาจเป็นคำแนะนำ แนวทาง ตลอดจนกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา หรือปฏิบัติภารกิจการเรียนรู้รวมทั้งกระบวนการคิด เป็นต้น

๔. การโค้ช (Coaching) เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ โดยเปลี่ยนบทบาทของครูจากหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้หรือบอกความรู้มาเป็น “ผู้ชี้แนะ” ที่ต้องให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำแก่ผู้เรียน ซึ่งมุ่งเน้นการให้ความรู้ในเชิงพุทธิปัญญา หรือการให้รู้คิด และการสร้างปัญญา

๕. การร่วมมือกันแก้ปัญหา (Collaboration) เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่นเพื่อขยายมุมมองให้แก่ตนเอง การร่วมมือกันแก้ปัญหาจะสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการคิดไตร่ตรอง เป็นการเปิดโอกาสให้ทั้งผู้เรียน ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ ได้สนทนาแสดงความคิดเห็นของตนเองกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังเป็นส่วนสำคัญในการป้องกันและปรับมโนมติที่คลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่เรียนรู้

จากแนวคิดดังกล่าวนี้ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แนวนี้ จึงได้นำแนวคิดนี้มาออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพนิสิตครู ให้มีองค์ความรู้และสามารถนำไปออกแบบการจัดการเรียนการสอนในฐานะนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ความเป็นครูวิชาชีพเป็นลำดับต่อไป

การสร้างและการถ่ายทอดความรู้

ด้วยในปีการศึกษา ๒๕๖๔ นี้ ทางผู้นำเสนอได้รับมอบหมายให้เป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบในรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา (Science of Social Studies Learning Management) คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ ๓ จึงได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้นิสิตในหัวข้อ **“การออกแบบและการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อสอดคล้องกับบริบทชุมชน”** ให้นิสิตและอาจารย์ประจำหลักสูตร โดยมีการออกแบบกิจกรรมในลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ดังนี้

กิจกรรม	ความสอดคล้องกับสมรรถนะและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น	สื่อและแหล่งเรียนรู้	การประเมินติดตาม	จำนวนชั่วโมง (๖ ชม.)
๑.แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning)	๑.นิสิตมีความรู้ เข้าใจความหมาย ความสำคัญ และรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community - based Learning)	๑.เอกสารประกอบและข้อมูลการนำเสนอของผู้สอน ๒.ตัวอย่างรูปภาพและกิจกรรมการเรียนรู้	๑.แลกเปลี่ยนสอบถาม ๒.แบบถอดบทเรียนการเรียนรู้	๑.๓๐ ชม.
๒. Workshop ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการข้ามศาสตร์ผ่านปรากฏการณ์สังคมอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ และภาพอนาคตเป็นฐาน	**๑. ด้านคุณลักษณะ** ๑.๑ เตรียมความพร้อมในการเป็นครูมืออาชีพ ๑.๒ ตั้งใจ มุ่งมั่น การเรียนรู้เพื่อเป็นครูที่ดี ๑.๓ สามารถจัดการเรียนรู้ในลักษณะการบูรณาการเทคโนโลยีและศาสตร์การสอนและเนื้อหาสาระ (TPCK) และสอนแบบ CLIL ในสถานศึกษา ๑.๔ มีพฤติกรรมบุคลิกภาพความเป็นครูมืออาชีพ	๑.แหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นของนิสิต ๒.สารสนเทศปรากฏการณ์สังคม อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ และภาพอนาคต ๓.ใบกิจกรรมออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการข้ามศาสตร์ผ่านปรากฏการณ์สังคมอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ และภาพอนาคตเป็นฐาน	๑.ประเมินผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการข้ามศาสตร์ผ่านปรากฏการณ์สังคม อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ และภาพอนาคตเป็นฐาน ๒.ประเมินผลการนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการข้ามศาสตร์ผ่านปรากฏการณ์สังคม อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ และภาพอนาคตเป็นฐาน	๔.๓๐ ชม.

	๒. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ๒.๑ การเป็นผู้นำกิจกรรมในสถาบันผลิตครู / ในสถานศึกษา / ในชุมชน ๒.๒ วิเคราะห์ ออกแบบประเมินกิจกรรมเพื่อการศึกษาในชุมชน ๒.๓ มีกระบวนการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน ๒.๔ เป็นการเป็นผู้นำกิจกรรมในสถาบันผลิตครู **๓.ด้านอัตลักษณ์เชิงพื้นที่** ๓.๑ เรียนรู้การจัดสถานการณ์ร่วมกับชุมชนเพื่อเรียนรู้บทบาทตามอัตลักษณ์ ๓.๒ เรียนรู้การแสดงออกพฤติกรรมความเป็นครูมืออาชีพภายใต้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ ๓.๓ เข้าใจความเฉพาะเจาะจงเชิงพื้นที่			

โดยกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นไปตามเทคนิคการจัดการเรียนแบบ ๕E คือ

๑.การสร้างความสนใจ (Engagement)

๒.การสำรวจและค้นหา (Exploration)

๓.การอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation)

๔.การขยายความรู้ (Elaboration)

๕.การประเมินผล (Evaluation)

ภาพที่ ๑ การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ผลลัพธ์การจัดการความรู้

๑.นิสิตเกิดความรู้ เข้าใจความหมาย ความสำคัญ และรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community - based Learning)

๒.นิสิตได้รับการเตรียมความพร้อมในการเป็นครูมืออาชีพ มีความตั้งใจ มุ่งมั่น การเรียนรู้เพื่อเป็นครูที่ดี และมีพฤติกรรม บุคลิกภาพความเป็นครูมืออาชีพ

๓.นิสิตสามารถจัดการเรียนรู้ในลักษณะการบูรณาการเทคโนโลยีและศาสตร์การสอนและเนื้อหาสาระ (TPCK) และสอนแบบ CLIL ในสถานศึกษา

๔.นิสิตมีศักยภาพในการเป็นผู้นำกิจกรรมในสถาบันผลิตครู / ในสถานศึกษา / ในชุมชน โดยสามารถวิเคราะห์ ออกแบบ ประเมินกิจกรรมเพื่อการศึกษาในชุมชน และมีกระบวนการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

๕.นิสิตสามารถเรียนรู้การจัดสถานการณ์ร่วมกับชุมชนเพื่อเรียนรู้บทบาทตามอัตลักษณ์ และเรียนรู้การแสดงออกพฤติกรรมความเป็นครูมืออาชีพภายใต้อัตลักษณ์เชิงพื้นที่

๖.อาจารย์ประจำหลักสูตรของสาขาวิชา สามารถนำไปเป็นแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community - based Learning) ไปเป็นโค้ช (Coach) ให้กับครูคืนถิ่นที่บรรจุในพื้นที่ภาคเหนือ ในโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (ระยะการเข้าสู่วิชาชีพ) ของเครือข่ายสถาบันผลิตครูภาคเหนือ

กลุ่มเป้าหมาย KM	**การนำองค์ความรู้ไปใช้**	**ผู้รับผลประโยชน์**
อาจารย์ประจำหลักสูตร	ผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	นิสิตในสาขาวิชา
	เป็นโค้ช (Coach) ให้กับครูคืนถิ่นที่บรรจุในพื้นที่ภาคเหนือ ในโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (ระยะการเข้าสู่วิชาชีพ) ของเครือข่ายสถาบันผลิตครูภาคเหนือ	-ครูคืนถิ่นที่บรรจุในพื้นที่จังหวัดลำพูน-ลำปาง จำนวน ๕๙ คน -ครูคืนถิ่นที่บรรจุในพื้นที่จังหวัดแพร่-น่าน จำนวน ๗๖ คน -ครูคืนถิ่นที่บรรจุในพื้นที่จังหวัดเชียงราย-พะเยา จำนวน ๗๔ คน -ครูคืนถิ่นที่บรรจุในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน จำนวน ๗๔ คน
นิสิตคณะครุศาสตร์	ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	สถานศึกษาในจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ จำนวน ๑๐ โรง
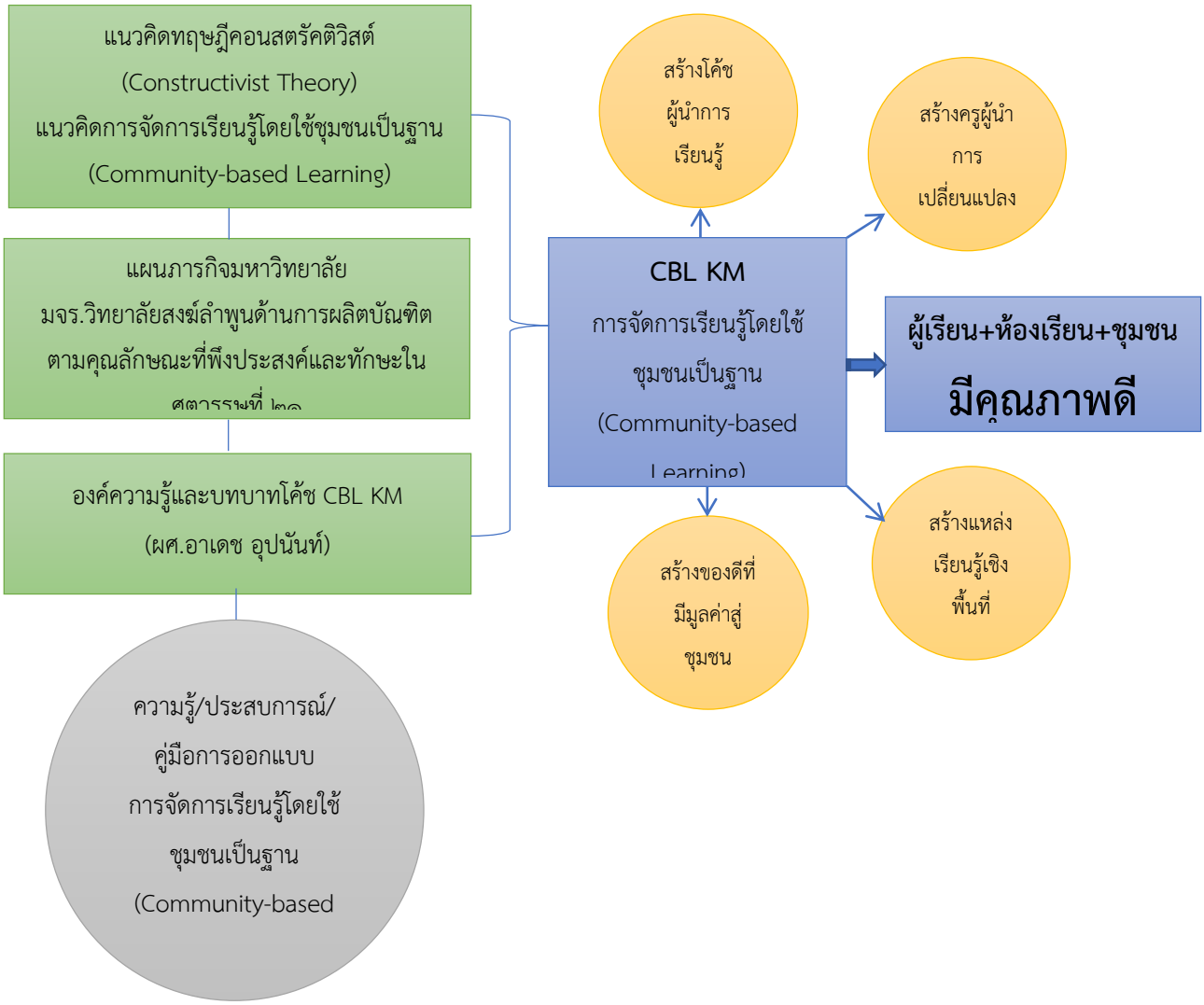
บทบาทและระบบ CBL KM